

Назва ТВП: Тураўскае балонне



© С. Зуёнок

Код: BY046

Геаграфічныя каардынаты: 52°04' N 27°44' E

Адміністрацыйная прыналежнасць: Гомельская вобласць: Жыткавіцкі раён

Плошча: 672 га

Крытэры: A1, A4i, B1i

Нацыянальны прыродаахоўны статус: Цэнтральныя часта - біялагічны заказнік мясцовага значэння «Тураўскі луг». Усходняя і заходняя часткі – ландшафтны заказнік рэспубліканскага значэння «Сярэдняя Прыпяць»

Міжнародны прыродаахоўны статус: ТВП міжнароднай значнасці, утворана ў Усходняя і заходняя часткі – Рамсарская тэрыторыя

Агульнае апісанне:

Тураўскі луг, які ў веснавы час уяўляе сабой сістэму акружаных павадкавай вадой астравоў, з'яўляецца ўнікальным, як па набору відаў, так і па колькасці, месцам гнездавання і прыпынку падчас сезонных міграцый кулікоў і іншых водна-балотных відаў птушак. ТВП уяўляе сабой участак прырэчышчнага поймавага луга, які размешчаны ў сярэднім цячэнні ракі Прыпяць і практычна цалкам затапляецца вадой у час веснавой паводкі. Дзякуючы спецыфічнаму месцазнаходжанню і

гістарычна сфарміраванай сістэмы гаспадарання на гэтым участку поймы знаходзіцца адно з буйнейшых у Беларусі пасяленняў рэдкіх відаў кулікоў, у тым ліку і глабальна пагражаемага віду – дубальта *Gallinago media*.

Поймавыя лугі цалкам адкрытыя, сустракаюцца толькі асобныя кусты і купіны вярбы. Нізкае травяное покрыва абумоўлена як характарам глебы, так і інтэнсіўным выпасам жывёлы. Павышаныя ўчасткі чаргуюцца з паніжэннямі.

Пойма ў межах угоддзя адносна нізкая, забалочаная. Берагі ракі невысокія (1-3м), прырэчышчная частка ў выглядзе нешырокага павышэння выяўлена толькі месцамі, цэнтральная пойма плоскахвалістая і плоскагрывістая, прыцэрасная пойма складаецца з лагчын, якія чаргуюцца з рэдкімі градамі. Агульны рэльеф угоддзя вызначаецца чаргаваннем невысокіх грыў і невялікіх паніжэнняў між імі, у якіх знаходзіцца мноства невялікіх часовых і пастаянных вадаёмаў. Найбольш узвышаная частка затапляецца вадой толькі ў гады экстрэмальна высокіх паводак. Вада ў паніжэннях трымаецца да канца траўня-сярэдзіны чэрвеня, у даждлівых гады – на працягу ўсяго цёплага часу.

Патэнцыяльная ТВП знаходзіцца ў непасрэднай блізкасці ад г. Тураў. Тым не менш, большая частка тэрыторыі у веснавы перыяд цяжкадаступная – на луг можна трапіць толькі на лодцы. Пасля сходу вады антрапагенная нагрузка тут значна павялічваецца. Асноўнай формай гаспадарчага выкарыстоўвання ўгоддзя ў гэты час з'яўляецца выпас жывёлы і дамашніх гусей. Тураўскі луг можа стаць адной з самых перспектыўных тэрыторый для развіцця арніталагічнага турызму. Ужо зараз яе стыхійна наведваюць шматлікія групы беларускіх і замежных турыстаў.

Флора Тураўскага луга складаецца, у асноўным з травяністай расліннасці і толькі невялікі ўчастак тэрыторыі пакрыты зараснікамі вербалозу.

Травастой на ўзвышшах бедны, моцна з'едзены і вытаптаны жывёлай, у паніжэннях – больш густы і высокі. Стан травянога покрыву ў многім залежыць ад вышыні веснавой паводкі – у гады з высокім узроўнем затаплення травастой пасля сходу вады развіты значна лепш, чым у гады з нізкім узроўнем паводкі. Праектыўнае пакрыццё наземнай расліннасці нераўнамернае – ад 10 да 100%, уздоўж рэчышча Прыпяці маюцца пясчаныя косы, практычна пазбаўленыя травастой. Да сярэдзіны лета травяністае покрыва на найбольш сухіх узвышаных месцах амаль цалкам выгарае. У складзе расліннасці найбольш звычайнымі з'яўляюцца наступныя віды: мятліца звычайная *Agrostis vulgaris*, метлюжок аднагадовы *Poa annua*, расходнік едкі *Sedum acre*, дуброўка гусіная *Potentilla anserina*

, птарміка храсткаватая *Ptarmica cartilaginea*, лазаніца *Lysimachia nummularia*, казялец пякучы *Ranunculus flammula*; у паніжэннях – маннік водны *Glyceria aquatica*, асака лісіная *Carex vulpina*.

Асноўныя біятопы:

Пойвавы вільготны разнатраўны луг – 80%, рэчышчы і іх узбярэжжы – 10%, хмызнякі -10%.

Птушкі:

Тэрыторыя мае важнае значэнне для падтрымкі папуляцый цэлага шэрагу водна-балотных відаў птушак у час міграцый і гнездавання. На веснавым і асеннім пралётах тут спыняецца для адпачынку і кармёжкі глабальна пагражаемы від гусь-піскулька *Anser erythropus*, а таксама занесеныя ў Чырвоную кнігу Беларусі шэрая гусь *Anser anser*, качка-шылахвостка *Anas acuta*, белавокі нырок *Aythya nyroca*, залацістая сеўка *Pluvialis apricaria*, вялікі грыцук *Limosa limosa* і іншыя рэдкія віды птушак.

Вялікі інтарэс прадстаўляюць міграцыйныя скапленні баталёна *Philomachus pugnax*, якія дасягаюць у асобныя гады 50 тысяч асобін. Тураўскі луг у час веснавой міграцыі з'яўляецца адным з важнейшых у Цэнтральнай і Усходняй Еўропе месцаў прыпынку баталёнаў для папаўнення энэргетычных рэсурсаў перад адпраўкай да асноўных месцаў гнездавання.

Ва ўгоддзі на гнездванні прадстаўлены ўвесь комплекс крычак, якія жывуць у Беларусі, у тым ліку і занесеныя ў Чырвоную кнігу малая крычка *Sterna albifrons* і белашчокая рыбачка *Chlidonias hybrida*. У асобныя гады тут гняздуецца малая *Larus minutus* і шыжая чайкі *Larus canus*. У ліку іншых відаў-чырвонакніжнікаў на гнездаванні адзначаны качка-шылахвостка *Anas acuta*, вялікі грыцук *Limosa limosa*, крывок *Haematopus ostralegus*. Тут знаходзіцца адно з самых буйных у Беларусі каланіяльных пасяленняў куліка-марадункі *Xenus cinereus* і вялікага зуйка *Charadrius hiaticula*.

Іншыя групы жывел:

Тэрыфаўна ўгоддзя прадстаўлена некалькімі відамі мышападобных грызуноў і буразубак, з амфібій сустракаюцца травяная *Rana temporaria* і вастрамордая *Rana terrestris* жабы, комплекс зялёных жабаў *Rana esculenta-complex*, зялёная

рапуха *Bufo viridis*, чырванабрухая жарлянка *Bombina bombina* і звычайная часночніца *Pelobates fuscus*.

Стан рэдкіх відаў птушак:

Віды	Статус	Колькасць	Год/перыяд ацэнкі	Дакладнасць ацэнкі	Трэнды	Крытэрыі ТВП
Гусь-гуменніца <i>Anser fabalis</i>	мг	200-1000 ас	1996-2011	Д	↓	
Гусь белалобая <i>Anser albifrons</i>	мг	1000-3000 ас	1996-2011	Д	↓	
Гусь-піскулька <i>Anser erythropus</i>	мг	0-10 ас	1996-2011	Д	↓	
Гусь шэрая <i>Anser anser</i>	мг	0-15 ас	1996-2011	Д	↓	
Качка-свіцьва <i>Anas penelope</i>	мг	1000-3000 ас	2006-2011	Д	↔	
Качка-неразня <i>Anas strepera</i>	гн	0-5 п	2006-2011	Д	↔	
Качка-крыжанка <i>Anas platyrhynchos</i>	мг	2000-3000 ас	2006-2011	Д	↓	
Качка-крыжанка <i>Anas platyrhynchos</i>	гн	10-15 п	2006-2011	Д	↓	

Віды	Статус	Колькасць	Год/перыяд ацэнкі	Дакладнасць ацэнкі	Трэнды	Крытэрыі ТВП
Качка-шылахвостка <i>Anas acuta</i>	мг	500-1000 ас	2006-2011	Д	↓	B1i
Качка-шылахвостка <i>Anas acuta</i>	гн	2-5 п	2006-2011	Д	↓	
Качка-чырка <i>Anas querquedula</i>	мг	500-1000 ас	2006-2011	Д	↔	
Качка-чырка <i>Anas querquedula</i>	гн	10-20 п	2006-2011	Д	↓	
Качка-лапаноска <i>Anas clypeata</i>	мг	600-1000 ас	2006-2011	Д	↔	B1i
Качка-лапаноска <i>Anas clypeata</i>	гн	10-20 п	2006-2011	Д	↓	
Нырок-сівак <i>Aythya ferina</i>	мг	2000-3000 ас	2006-2011	Д	↓	
Нырок-сівак <i>Aythya ferina</i>	гн	0-10 п	2006-2011	Д	↓	
Нырок белавокі <i>Aythya nyroca</i>	мг	0-10 ас	2006-2011	П		
Савук-луток <i>Mergus albellus</i>	мг	+	2006-2011	Д		

Віды	Статус	Колькасць	Год/перыяд ацэнкі	Дакладнасць ацэнкі	Трэнды	Крытэрыі ТВП
Савук даўганосы <i>Mergus serrator</i>	МГ	0-20 ас	2006-2011	Д		
Савук вялікі <i>Mergus merganser</i>	МГ	0-50 ас	2006-2011	Д		
Чапля-бугай <i>Botaurus stellaris</i>	ГН	+	2006-2011	П		
Чапля-лазянік <i>Ixobrychus minutus</i>	ГН	+	2006-2011	П		
Чапля-кваква <i>Nycticorax nycticorax</i>	МГ	+	2006-2011	П		
Чапля вялікая белая <i>Casmerodius albus</i>	МГ	10-100 ас	2006-2011	Д	↔	
Пагоніч звычайны <i>Porzana porzana</i>	ГН	5-20 с	2006-2011	Д	↔	
Пагоніч малы <i>Porzana parva</i>	МГ	+	2006-2011	П		
Драч <i>Crex crex</i>	ГН	3-5 с	2006-2011	Д	↔	
Кривок <i>Haematopus ostralegus</i>	ГН	+	2006-2011	П		

Віды	Статус	Колькасць	Год/перыяд ацэнкі	Дакладнасць ацэнкі	Трэнды	Крытэрыі ТВП
Зуёк вялікі <i>Charadrius hiaticula</i>	гн	20-30 п	1996-2011	П	↓	
Сеўка залацістая <i>Pluvialis apricaria</i>	мг	100-500 ас	2006-2011	Д	↔	
Баталён <i>Philomachus riphaeus</i>	мг	20000-50000 ас	1996-2011	Д	↑	A4i
Баталён <i>Philomachus riphaeus</i>	гн	0-10 п	1996-2011	Д	↓	
Стучок <i>Lymnocyptes minimus</i>	мг	+	2006-2011	П		
Дубальт <i>Gallinago media</i>	гн	40-50 с	1996-2011	Д	↑	A1
Грыцук вялікі <i>Limosa limosa</i>	мг	3000-5000 ас	2006-2011	Д	↔	A4i
Грыцук вялікі <i>Limosa limosa</i>	гн	10-50 п	2006-2011	Д	↔	A1
Кулён сярэдні <i>Numenius phaeopus</i>	мг	+	2006-2011	П		
Кулён вялікі <i>Numenius arquata</i>	мг	+	2006-2011	П		

Віды	Статус	Колькасць	Год/перыяд ацэнкі	Дакладнасць ацэнкі	Трэнды	Крытэрыі ТВП
Кулік-шчогаць <i>Tringa erythropus</i>	гн	100-600 ас	2006-2011	Д	↔	
Кулік-случок <i>Tringa totanus</i>	гн	200-300 п	2006-2011	Д	↔	
Кулік-селянец <i>Tringa nebularia</i>	мг	100-200 ас	2006-2011	Д	↔	
Кулік-паручайнік <i>Tringa stagnatilis</i>	гн	0-10 п	1996-2011	Д		
Кулік-цякун <i>Tringa glareola</i>	мг	1000-3000 ас	2006-2011	Д	↔	
Кулік-марадунка <i>Xenus cinereus</i>	гн	10-20 п	1996-2011	Д	↓	
Чайка малая <i>Hydrocoloeus minutus</i>	мг	+	1996-2011	Д		
Чайка малая <i>Hydrocoloeus minutus</i>	гн	+	1996-2011	П	↓	
Чайка шызая <i>Larus canus</i>	мг	0-50 п	2006-2011	Д	↔	
Рыбачка белашчокая <i>Chlidonias hybrida</i>	гн	100-500 ас	2006-2011	Д	↑	

Віды	Статус	Колькасць	Год/перыяд ацэнкі	Дакладнасць ацэнкі	Трэнды	Крытэрыі ТВП
Рыбачка белашчокая <i>Chlidonias hybrida</i>	гн	0-100 п	2006-2011	Д	↔	
Рыбачка чорная <i>Chlidonias niger</i>	мг	100-1000 ас	2006-2011	П	↔	
Рыбачка чорная <i>Chlidonias niger</i>	гн	100-150 п	2006-2011	Д	↔	В2
Рыбачка белакрылая <i>Chlidonias leucopterus</i>	мг	2000-10000 ас	2006-2011	Д	↑	А4і
Рыбачка белакрылая <i>Chlidonias leucopterus</i>	гн	0-300 п	2006-2011	Д	↔	

Іншыя рэдкія і знаходзячыся пад пагрозай знікнення віды:

не вызначана

Пагрозы:

Выпас жывёлы, які рэгулюе стан травастоя і стварае ўмовы для гнездавання кулікоў і чайкавых, у пэўны перыяд аказваецца згубным для іх яек і птушанят. Вядомыя выпадкі, калі невялікія статкі коней, якія пасліся на астравах, за адну ноч практычна цалкам знішчалі размешчаныя там гнездавыя калоніі кулікоў у некалькі дзесяткаў гнёздаў.

Рэкамендацыі па захаванню:

Для захавання гэтага ўнікальнага луга, які падтрымлівае папуляцыі цэлага шэрагу рэдкіх і ахоўваемых відаў водна-балотных птушак, неабходна забараніць асенняе і, асабліва, вясенняе паляванне; забараніць любыя работы, якія могуць выклікаць змяненне ландшафту і гідралагічнага рэжыму тэрыторыі; абмежаваць, а, па магчымасці, цалкам забараніць выпас жывёлы на лузе да 5 чэрвеня. Акрамя гэтага, для арганізацыі аховы і развіцця турызму мэтазгодна стварыць спецыяльны орган кіравання гэтай тэрыторыяй.

Крыніцы інфармацыі:

Дадзеныя Тураўскай станцыяй кальцавання птушак падрыхтаваныя Карліонавай Н.В., Пінчуком П.У.

Скарбы прыроды Беларусі. – Мн.: Беларусь, 2005. – 215 с. (Інфармацыю падрыхтавалі: Жураўлёў Д.В., Зуёнак С.В., Карліонава Н.В., Клакоцкі В.П., Мангін Э.А., Мароз С.У., Натыканец В.У., Пінчук П.У.)

Складальнікі : Карліонава Н.В.

** Выкарыстанне змешчанай тут неапублікаванай інфармацыі для навуковых публікацый без пісьмовай згоды яе аўтараў забаронена. У выпадку выкарыстання часткі кантэнту або старонкі цалкам на іншых інтэрнет-рэсурсах, абавязковая спасылка на аўтараў і сайт iba.ptushki.org*